

BUITEN

18^E JAARGANG N^O. 46.

ZATERDAG 15 NOVEMBER 1924.

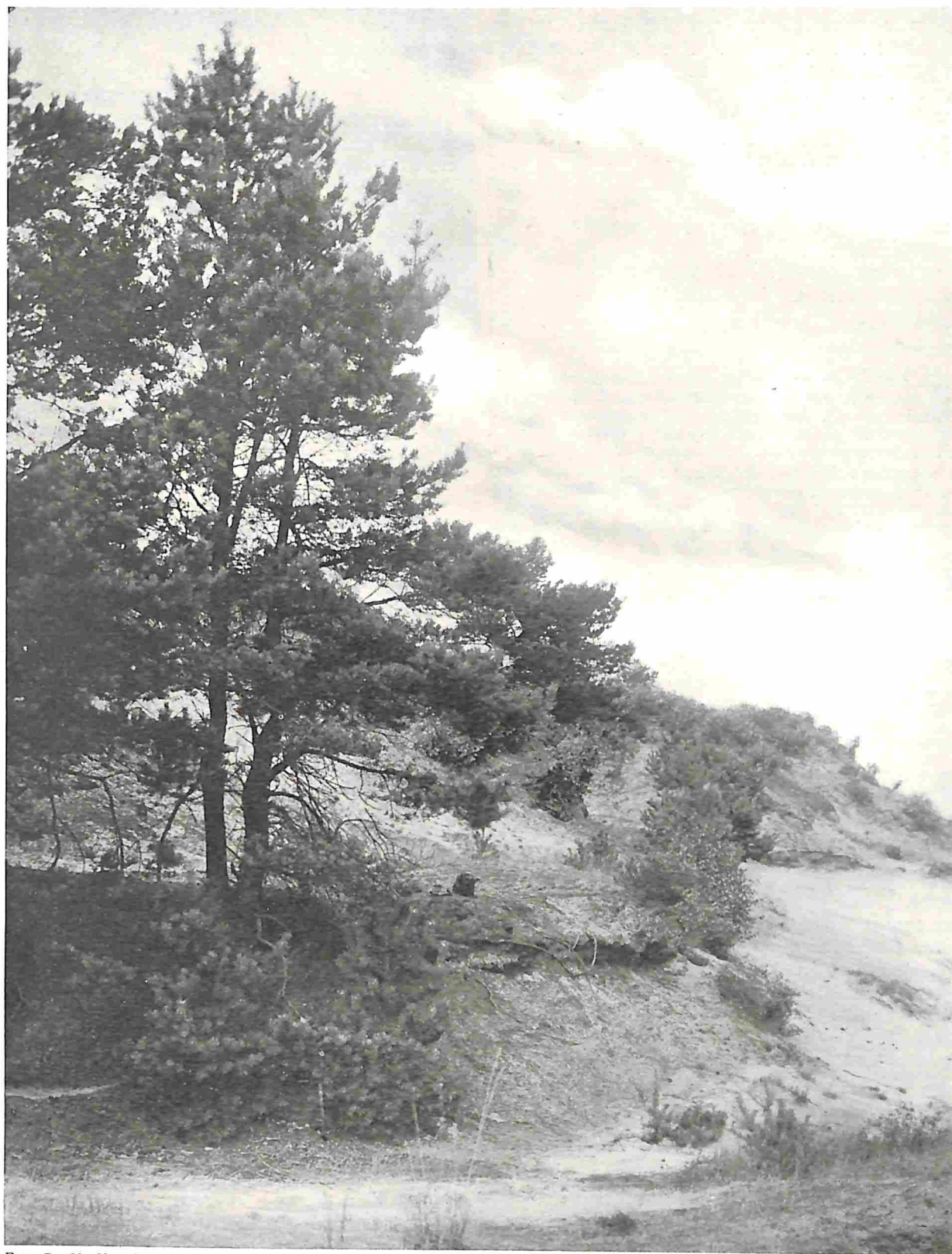


Foto R. H. Herwig.

DE DRUNENSCHHE HEIDE. EEN BEGROEIDE DUINRAND.



Redacteur: Mr. A. LOOSJES.

INHOUD:

HET DROOMLAND ACHTER DE BERGEN (24), DOOR GILBERT FRANKAU	BLZ. 542
DE DRUNENSCHÉ DUINEN, DOOR D. M., GEÏLLUSTREERD.	BLZ. 541, 544—547
„EEN BEDEVAART NAAR MEKKA" (SLOT), NAAR HET DUITSC DOOR F. MEDER	BLZ. 545
ANTOINE LAURENT LAVOISIER, DOOR RO VAN OVEN	547
DE WHIPPET, DOOR IDA JOH. W. DE VRIES, GEÏLL.	550
HERINNERING AAN DE BLOEMEN-TENTOONSTELLING IN HET PALEIS VOOR VOLKSVLIJT TE AMSTERDAM, ILLUSTRATIES.	551
HOEVEN EN KLAUWEN, DOOR G. L. ROBERTS (25)	551
DEUR VAN EEN HUIS AAN HET SPAARNE TE HAARLEM, ILLUSTRATIE	552
BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.	

Men gelieve alles wat de Redactie of de Administratie van dit weekblad betreft te adresseeren aan de Uitgevers Scheltema & Holkema's Boekhandel, Rokin 74—76, Amsterdam, met de toevoeging: „Voor de Redactie" of „voor de Administratie van het Weekblad Buiten". Duidelijke naam en adresvermelding wordt verzocht ook achter op de foto's.

De uitgevers verzoeken beleefdelyk dit blad te noemen als men naar aanleiding van eene advertentie, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.

Tevens gelieve men achter op de foto's duidelijk aan te geven, wat ze voorstellen.



Afzonderlijke nummers: Prijs 40 cts.

Het droomland achter de bergen.

Naar het Engelsch

24) door GILBERT FRANKAU.

NU verbreedde zich het pad tot een kleine vlakte; de blauwste hemel strekte zich zwiigend uit boven het sneeuw-wit der takken, een stroompje van het blauwste water zong teeder beneden. De zon scheen weer. Hij zag een gevlekte ree drinken bij den stroom. Zij keek onbevreesd op toen hij voorbij ging. Het stroompje verdween tijdelijk uit het gezicht. Vlakte volgde op het water. En plotseling, bij een bocht der rivier, hoorde hij lachen — het onmiskenbare lachen van jonge meisjes — toen een stem — Mélie's stem. Dicky stond doodstil. De stem — hij kon er een eed op doen dat het de stem van Mélie was — kwam, gedragen door den stroom, om het witte scherm der takken. Een andere stem volgde. *De taal van Frankrijk!* Toen geplas — meer gelach. — Nauwelijks bemerkend dat zijn beenen hem droegen, ging Dicky zacht de bocht der rivier om. Hij kon zich niet bewegen. Hij kon niet denken. Hij voelde alleen dat hij bloosde. Er was een waterplas, een vijver van heerlijk blauw water, omgeven door gras, aan zijn voeten. Bij den rand van het water lagen drie lange gewaden van mauve zijde. De vijver was geheel door witte boomen omringd. En in het midden van den vijver, tot aan haar leest tusschen bloemen en blauw water, waren Mélie en haar twee gezellinnen. Het kon niemand anders dan Mélie zijn; het crocus-geel van haar haren viel in schitterende golven over haar blanke schouders; een opgeheven hand beschermde het violet van haar oogen tegen de zon, de andere wees over den vijver heen naar de geharnaste gestalte op den oever. En Mélie lachte! Zonder verlegenheid lachte zij hem toe over het blauw en de bloesems van den vijver. En Mélies gezellinnen lachten mee. Haar lachen golfde naar hem toe over het water. En zeer langzaam kwamen de drie

meisjes tusschen de bloesems naar hem toe en hij zag dat het haar van een van Mélie's vriendinnen lichter was dan rijpe gerst in den maneschijn, en het haar der andere rossig als een vlam in het zonlicht. Toen bemerkte hij dat De Gys en Beamish ieder aan een kant naast hem stonden, ademloos — als mannen in een droom.

VIERENTWINTIGSTE HOOFDSTUK.

HET BLOEMENVOLK.

„Hoe heet gij, man van ijzer?" Het meisje dat Dicky voor Mélie had gehouden, keek lachend naar hem op van den rand van den vijver; en hij zag dat zij evenmin bevreesd was als de witte haas, die over het grasveld had geloopt, of de gevlekte ree bij de rivier. „Ik heet Smith," zei Dicky. Weer lachten Safrané's roode lippen. „Smief! Wat een grappige naam. Hoort ge dat, zusters? De groote man van ijzer heet Smief. En gij, *barbe rouge*?" Haar violette oogen keerden zich naar De Gys, maar De Gys keek neer op het hoofd, rood als een vlam in zonlicht. „Maar gij, nymph, hoe heet gij?" stamelde De Gys. Het meisje met het roode haar — zij was grooter dan Safrané — keek, met schalksche oogen, op naar het doodsbleeke gezicht van den Franschman. „Men noemt mij Pivoine." De Gys, zwaar leunend op zijn speer, strekte een bevende hand uit. Safrané, nog tot aan de schouders in het water, sloeg haar armen om het meisje heen, wier haar was als rijpe gerst in den maneschijn. Cyprian Beamish keek met uitpuilende oogen en durfde zelfs zijn naam niet noemen uit vrees dat zijn visioenen zouden verdwijnen. Hij kon slechts staren in de blauwe oogen van Paquerette — oogen, zoo saffierblauw als de vijver vanwaar zij tot hem was gekomen. Hij kon slechts staren zooals een monnik die de Heilige Graal ziet. Zoo bleven deze zes menschen staan, weerspiegeld in den met gras omzoomden vijver; Dicky in wapenrusting en hoog uitstekend boven de groep, Boog Skelvi in de hand; De Gys over zijn rechterarm heen kijkend naar de paarlmoerkleurige tengerheid, het roode haar van Pivoine; Beamish met de pijlkokers aan weerskanten uitstekend boven zijn in zijde gekleede schouders, verstomd door het gezicht van Paquerette. En Phu-nan kwam en de gele mannen kwamen en de drie mannen uit het Oosten staarden naar de drie mannen uit het Westen en naar de drie schepseltjes die noch uit het Oosten noch uit het Westen waren maar van het Bloemenvolk voorbij Trillenden Steen. Of-schoon zij nu in haar mauve gewaden waren gehuld, begreep Dicky dat deze drie meisjes evenmin bedeesheid kenden als vrees. „O, wat zijn uw drie *serviteurs* grappig," riep Pivoine uit. Totnutoe had Paquerette nog niet gesproken, maar nu zei zij, zich tot Dicky wendend: „Smief, de eene vriend van je lijkt mij heel ziek en de andere, die in mijn smaak valt, kan niet met mij praten. Wat scheelt hen? En waarom draag je al die wapens? En waarom ben jij en je *serviteurs* in het Land van de Bloem gekomen?" En Dicky antwoordde, eerst naar Safrané en toen naar zijn beide vrienden kijkend: „Wat mij betreft, Paquerette, ik kan je niet vertellen waarom ik naar je land ben gekomen. Maar ik geloof dat het was terwille van iemand, die zich Mélie noemde. Herinner je je een zuster, Mélie genaamd, Paquerette?" Zij scheen buitengewoon onverschillig. „Het is vele manen geleden dat onze zuster Mélie rusteloos werd," sprak Paquerette. Dicky, die een gevoel had alsof hij in het paradijs was gekomen en met engelen sprak over verre, aardse dingen, vervolgde: „Mijn vriend, die ziek is, heet De Gys." En weer viel Paquerette hem in de rede: „Het is een goede naam — een naam zooals Gaston ze ons voorleest uit de oude boeken." „De Gys is gekomen uit liefde voor zijn vaderland..." „En ik," kon Beamish eindelijk uitbrengen, „ik ben naar het land van de Bloem gekomen terwille van de Bloem. Maar nu komt het mij voor dat ik terwille van u ben gekomen, dierbare dame met het bleek-gouden haar." Toen lachte Safrané en Pivoine lachte en kleed een kleine doos, een doos zooals Mélie bij zich had en, de doozen openend, lieten zij de purperen zaadjes van de Bloem zien. „Neem, Smief," zei Safrané. „Neem, De Gys," zei Pivoine. „Neem, broeder," zei Paquerette. Voor Dicky het kon verhinderen, had Beamish een boonvormig toornig van Beamish en zijn Paquerette naar De Gys en zijn Pivoine keerde, was ook deze bezig het bedwelmingsmiddel te eten. Want De Gys had gevoeld dat hij stierf sedert zij Warm Water Rivier hadden verlaten — en het leek hem heer-

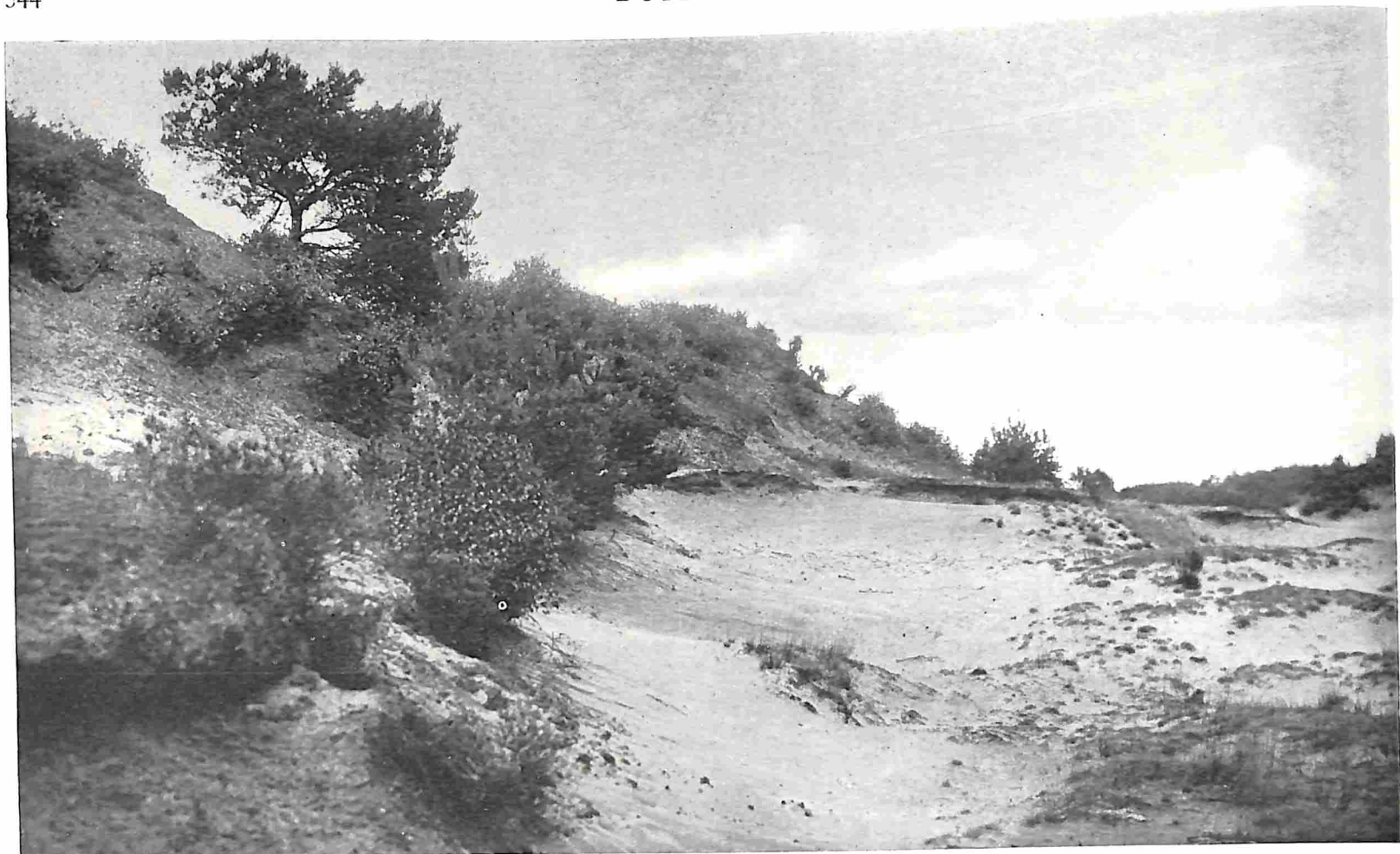


Foto R. H. Herwig.

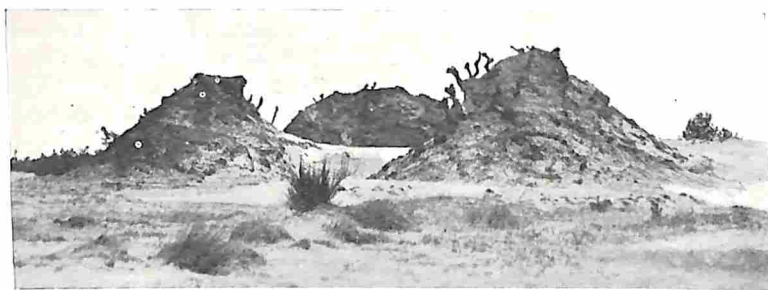
DE DRUNENSCH E DUINEN. EEN HAAG OPGESTOVEN ZAND.

DE DRUNENSCH E DUINEN.

REEDS lang niet meer is Noord-Brabant een streek „met wouden en moerassen opgevuld wier woeste inwoners bijna geen omgang met andere gewesten houden en in verspreide dorpen wonen”, zooals het in oude kronieken wordt beschreven. Toch wordt dit gewest nog niet zoo druk bezocht als het verdient, toch wordt het nog te weinig naar zijn rechte waarde geschat. Zeker, daarin is in den laatsten tijd verbetering gekomen. Behalve Breda's omgeving, met Lies- en Mastbosch, reeds geruimen tijd bekend en geliefd, trekt ook de vennen-rijke bekoorlijke streek ten zuiden van Oisterwijk steeds meer bezoekers, maar weinigen komen er toe, ook andere gedeelten van deze provincie te doorkruisen, omdat men al te weinig weet, dat ook daar veel karakteristiek schoons te bewonderen valt. ☼ Hoogteruggen, heuvels met steile hellingen zijn er zeldzaam; een zacht golvende bodem is kenmerkend voor het grootste deel van Noord-Brabant. Tenminste voor zoover dit uit zandgronden bestaat; het noordwesten, klei- en polderland, biedt veel overeenkomst met het Hollandsche landschap. De heidevlakten krimpen in door de uitbreiding der boschcultuur; toch vormen die heiden in ons overbevolkte land een der aantrekkelijkheden, niet het minst door de talrijke veenplas-sen of vennen, die als ze door bosch omringd zijn, tot de schoonste plekjes gerekend kunnen worden — niet alleen bij Oisterwijk, maar ook elders — welke in dit gewest te vinden zijn. Voeg daarbij de vroolijke stroompjes met hunne frissche zoomen, die in speelsche bochten zich kronkelen naar het noorden, fleurige guirlandes vormend in de dorre onvruchtbaarheid der bruine heiden en sombere dennebosschen, en ge hebt een billijker kijk gekregen op het typische karakter van

Noord-Brabant, ook waar dit niet in grootste schoonheid praalt. ☼ Toch is er een streek, en nog wel in het hart van deze provincie, die van het algemeen karakter van het Noord-Brabantsche landschap in niet geringe mate afwijkt, en een eigen zelfstandige schoonheid bezit. Niet ver van Den Bosch en Tilburg, en ten zuiden der „Langstraat” gelegen, dus in 't geheel niet in een onbereikbaren uithoek, is zij nochtans aan weinigen bekend. Ik bedoel de streek der Loonsche- en Drunensche duinen, ten zuiden van het dorp Drunen, geographisch een scherp begrensde hoogvlakte vormend, met aan de randen hogere duinen, te midden van een lagere veen- en kleistreek. Als men zich voorstelt, hoe eeuwen geleden water was, waar nu Drunen, Kaatsheuvel en Udenhout liggen, dan begrijpt men, hoe die streek als noordwestelijke uitlooper van Brabant's hoogland al zeer vroeg bewoonbaar was. Men vindt er dan ook de overblijfselen uit het steenen tijdperk. Al wandelende kan men de scherven, de mes- en pijlpunten vinden op plaatsen, waar het zand in de valleien tijdelijk van den harderen grond is weggejaagd. ☼ Het landschap is vol afwisseling. Er zijn bosschen van laag dennenhout, er is heide, er zijn hier en daar met planten volgegroeide plassen. Als men al wandelend het Drunensche gedeelte nadert, wordt het landschap kaler. Grillig gegroeide boompjes op de alleenstaande zandheuvels geven het landschap een eigenaardig aspect; de heuveltjes gelijken soms op miniatuur-pyramiden, welke eenzaam uit de verlaten vlakte oprijzen, zooals de afbeelding hieronder te zien geeft. Het is hier, dat de meeste scherven gevonden worden. Ik vond eenige tientallen scherven, waarschijnlijk als splinters, van één stuk vuursteen geslagen, in een cirkel van ongeveer 2 M. middellijn. Die heuveltjes bestaan uit zand, opgewaaid om den stam van een boom, die moeizaam zijn levensstrijd voert in de zandvlakte en dikwijls den strijd heeft moeten opgeven (zie de afbeeldingen op bladz. 545 en 546). ☼ Het is zonderling, dat deze merkwaardige streek tot dusverre zoo weinig de aandacht heeft getrokken, te zonderlinger, omdat zij toch niet ver verwijderd is van het veel bezochte Oisterwijk, welks gasten echter al te veel hunne schreden slechts naar het zuiden richten, naar de vele stille veenplasjes te midden der sombere dennenbosschen. Intusschen, mede aan haar verlatenheid dankt zij haar treffend karakter. Moge dit artikel er niet toe bijdragen, dat haar dit ontnomen wordt.

D. M.



HEUVELTJES, OPRIJZENDE UIT DE ZANDZEE.

„EEN BEDEVAART NAAR MEKKA”

(Slot).

ONDER zijn geleide ging ik direct naar de groote Moskee, Beit Allah (Huis Gods), ook wel Mesjid al Haram (de Moskee van het Heiligdom) genoemd. Onder dezen naam verstaat men niet een enkelen tempel, maar de 257 schreden lange en 216 breede, rondom door zuilengangen ingesloten ruimte, in welks midden de Kaâba en andere heilige gebouwen staan. De zuilenhal aan den noordkant bestaat uit vier, de overige uit drie zuilenrijen. Het meerendeel der meer dan zes meter hoge zuilen zijn uit Mekka-graniet vervaardigd, enkele uit porfier en marmer; door spitsbogen verbonden draagt elk viertal een kleinen koepel, die sneeuwwit gepleisterd is. Ik telde 152 van die koepels; zeven slanke minaretten steken er bovenuit. Deze zijn evenals de muren met gele, roode en blauwe strepen beschilderd. Vanuit de vier zuilenhallen, die elk 19 poorten hebben, leiden zeven, ongeveer twintig centimeter boven den grond opgehoogde en gepleisterde wegen naar de niet precies in het midden der ruimte staande Kaâba (kubus). Deze eenvoudige, uit grijs Mekka-graniet opgetrokken hoofdtempel der Mohammedanen is, zooals het Arabische woord ook zegt, een kubus, die 15 M. lang, 12 breed en 10 hoog is. De Kaâba geldt als het middelpunt der wereld; naar den in de oostzijde ongeveer anderhalven meter boven den grond gemetselden, beroemden Zwarten Steen wenden de geloovigen op alle plaatsen der aarde bij het gebed het gezicht. Het geheele gebouw is in een geweldig grooten, zwarten sluier, Kiswa, gehuld, die door groote, metalen ringen aan het dak bevestigd is en tot op den grond neerhangt. De Kiswa is uit zwarte zijde en katoen geweven en bestaat uit acht deelen, twee voor elken wand. Zeven hoofdstukken van den Koran zijn er met gouden letters op geborduurd; bijzonder groot en in het oog vallend is het opschrift: „Waarlijk, de eerste tempel, die voor het menschengeslacht werd opgericht, is die in Mekka. Hij is gezegend en een gids voor alle schepselen.” Ter halver hoogte loopt om het geheel een breede, gouden streep. Het vervaardigen van de Kiswa is, dat voor een zeer verdienstelijk werk geldt, is erfelijk in de in Caïro wonende familie Beit el Sadi. De Kaâba moet een der oudste cultusgebouwen der wereld zijn. Reeds in Mohammeds tijd noemde men haar oeroud. De Profeet vond de Kaâbavereering als een sedert duizenden jaren bestaanden heidenschen eeredienst, en nam haar in zijn godsdienst-systeem op. Hij leerde, dat zij door Adam gebouwd en tijdens den zondvloed naar den hemel gerukt werd; Abraham en zijn zoon Ismaël zouden haar met hulp van den Aartsengel Gabriël opnieuw hebben opgebouwd als het huis van Allah, den eenigen en waren God. 2) Zeven maal moest ik om de Kaâba loopen en evenzooveel malen den Zwarten Steen (Hadsjar el Aswad) en den eveneens heiligen „Zuidelijken Steen” kussen, of, indien dat door de drukte niet mogelijk was, tenminste aanraken. Dit is een der gewichtigste ceremoniën. Het gelukte mij slechts tweemaal zoo dicht bij den Hadsjar te komen, dat ik hem beter bezien en met de lippen aanraken kon. Het deel, dat ervan zichtbaar is, is onregelmatig rond en heeft een doorsnede van ongeveer vijftientig centimeter. Hij schijnt te zijn samengesteld uit stukken meteorsteen en is in zilveren banden gevat. De Moslems beweren, dat de oorspronkelijk witte steen zwart is geworden door de vele tranen, die de Aartsvader over



Foto R. H. Herwig.

DE EENZAME WILDERNIS.

de zonden der menschen vergoot. Aan den N.W.-kant der Kaâba onder de beroemde gouden dakgoot liggen, volgens de Mohammedaansche sage, Ismaël en zijn moeder Hagar begraven onder twee groote, door gekleurd mozaïk omgeven vloerstenen. Daar moeten de pelgrims twee gebeden zeggen. Dicht bij de Kaâba staan de vier „Makams” (een aan alle zijden open paviljoen); het zijn de gebedenhuizen der rechtzinnige Mohammedaansche sekten (Sjafiïten, Hanifiten, Malikiten, Hanbaliten). De Makam der Sjafiïten staat boven de Zem-Zembron, waaruit de door Abraham weggejaagde Hagar haar zoon Ismaël te drinken gaf. In het water, dat een bitteren smaak heeft en als zeer geneeskrachtig bekend staat, baden de pelgrims. Enkele schreden verder, recht tegenover de Kaâbadeur, stond een houten trap, die op kleine rollen naar de op manshoogte aangebrachte deur geschoven kon worden. Het dichtst bij de Kaâba staat de voornaamste Makam, de Makam Ibrahim, Abrahams bidplaats, zes door een kunstig gesmeed ijzeren hekwerk omgeven, drie meter hoge pilaren, die een spits toelooptend torentje dragen. Op elk oogenblik van den dag kan men voor het hekwerk biddenden zien, die de voorspraak van den hoogheiligen stamvader Israëls afsmeeken. Mijn mentor wees me den steen met Abrahams voetafdrukken en de plaats, waar de Aartsvader met zijn zoon Ismaël en den engel Gabriël de kalk voor den wederopbouw der Kaâba



Foto R. H. Herwig.

DE KONING VAN HET WOUD, ZIJN STRIJD VOERENDE IN DE ZANDZEE.

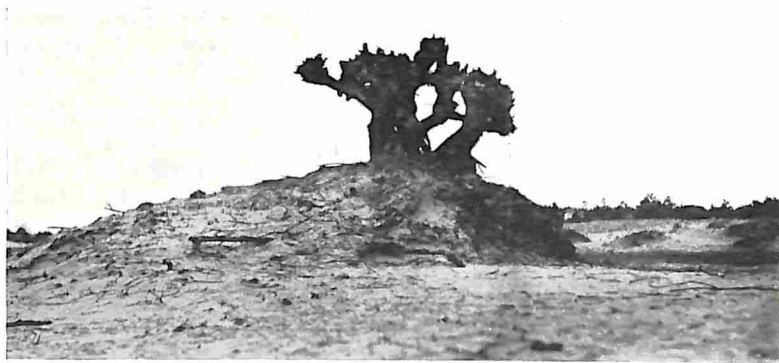
mengde. Ik moest mij vóór den Makam Ibrahim tweemaal ter aarde werpen en de daarbij behorende gebeden zeggen. Daarna leidde Ibrahim mij naar de deur der Zem-Zembron, waar mij een kom met helder water gegeven werd. Ik was zoo dorstig, dat ik het water ondanks den bitteren smaak in één teug opdronk en om meer vroeg. Dat maakte een goeden indruk, want de Moslems zijn overtuigd, dat een ongeloovige bij het drinken van Zem-Zemwater moet stikken. ☼ Ik werd nog op een harde proef gesteld, toen een Imam met een groot scheermes verscheen en elk van ons een flinke snede midden over het geschoren hoofd gaf. Waartoe dit pijnlijk experiment diende, heb ik niet te weten kunnen komen. Het is echter beslist noodzakelijk en wordt door de pelgrims hoogelijk gewaardeerd. Mij bezorgde het een kleinen koorts-aanval. Maar ik had kinine bij me. Den volgenden avond voelde ik me reeds beter en ging de straat op om een luchtje te scheppen. ☼ Ik was alleen, want Ibrahim was naar zijn Metwaf. Op mijn gemak wandelde ik door de drukke straten, die hier breeder zijn en hogere huizen hebben dan in de meeste Oosterse steden, toen op een hoek plotseling een Derwisch rakelings langs mij heenliep en daarbij tegen de kolf van mijn onder mijn bovengewaad verborgen revolver stiet. Ik trachtte een verontschuldiging te uiten, maar mijn taalkennis bleek niet toereikend. De Derwisch scheen argwaan te hebben gekregen en trad mij in den weg, drie of vier van zijn fanatieke makkers, die juist uit een kleine Moskee kwamen, naderden, en eer ik me kon verdedigen werd ik omringd en in de moskee geduwd. Tegenstand bieden zou tevergeefs geweest zijn, kon hoogstens mijn toestand verergeren. Ik werd vastgehouden en gefouilleerd, waarbij natuurlijk mijn revolver en mijn kodak te voorschijn kwamen. Van de vragen, waarmede men mij overstelpte, verstond ik nauwelijks een woord.

Zoo goed het ging, trachtte ik hen van mijn onschuld te overtuigen en verzekerde steeds weer, dat ik een Indiische pelgrim was en bij den Metwaf Hassan Ullah woonde. De Derwischen beraadslaagden een oogenblik, waarbij ik meermalen het woord „Scheik” opving. Daarna werd ik door een donkere gang naar een mufriekende cel gebracht en daarin opgesloten. ☼ De vijftien minuten, die ik daarin doorbracht, waren misschien de angstigste van mijn leven, want ik

was op het ergste voorbereid. ☼ Na een kwartier, dat een eeuwigheid scheen, werd de deur weer geopend en bracht men mij in een ruim, mat verlicht vertrek voor een eervwaardigen witbaardigen grijsaard, de Scheik, die met gekruiste beenen op een lagen divan zat. Tot mijn verwondering sprak hij me in gebroken Engelsch aan; die taal, zei hij, zou ik wel verstaan, daar ik bij den Metwaf der Indiërs woonde. ☼ Wilde ik mij verstaanbaar kunnen maken, dan mocht ik dat niet ontkennen. Maar als het uitkwam, dat ik bij den Metwaf gedaan had, alsof ik geen Engelsch verstond, zou dat het wantrouwen jegens mij zeer vergrooten. Ik geloof dat ik de vele vragen, die de Scheik mij stelde, tot zijn volle tevredenheid beantwoordde. Maar toen kwamen de revolver en de kodak op de proppen. De oude man vroeg mij met streng gezicht, hoe ik, ondanks het wapenverbod in de heilige stad, het toch had durven wagen een revolver onder mijn Irham te dragen. Ik trachtte mij daarmee te verontschuldigen, dat ik uit een woest land kwam, waar men ter verdediging van lijf en leven steeds gewapend moest zijn. ☼ De oude gaf me een geducht standje en maande mij aan de heilige gebruiken beter in acht te nemen. Voor ditmaal zou hij me m'n onbezonnenheid vergeven. Maar wat beteekende dat andere ding, dat mij was afgenomen? Ik gaf aarzelende, ontwijkende antwoorden tot ik uit hun woorden begreep, dat de Scheik noch zijn derwischen het fotografietoestel kenden. Daardoor mij veilig voelend verklaarde ik, dat ik een Hakim (arts) was en het instrument voor het herkennen van verschillende ziekten diende. ☼ De Scheik had mijn woorden nauwelijks vertolkt, toen een der anderen tot mijn schrik het vermoeden uitsprak, dat hij zoo'n ding al eens in Constantinopel gezien had; de Giaurs maakten er

zonnebeelden mede. ☼ Dat loochende ik natuurlijk ten stelligste. Mijn instrument geleeke wel in vorm een weinig op die machines, waarvan het gebruik door den godsdienst verboden wordt, maar het was geheel anders geconstrueerd en diende uitsluitend voor geneeskundige doeleinden. De wantrouwend geworden Scheik antwoordde, dat ik daarvan dan maar eens een proef moest afleggen en zeggen, wat hem scheelde. ☼ Dat was niet moeilijk; ik had namelijk gezien, dat hij meermalen de hand tegen zijn voorhoofd drukte. Ik hield de eene zijde van mijn kodak tegen zijn borst, de andere aan mijn oor en streek met de vrije hand licht over den rug zijner handen; zij waren droog en heet. De diagnose luidde: koorts en hoofdpijn. Mijn patient en de derwischen waren zeer verwonderd. Nu moest ik ook de ziekte genezen. Niets gemakkelijker dan dat! ☼ Ik haalde de doos met kinine te voorschijn en gaf den zieke enkele pillen. Daarna werd ik genadiglijk vrijgelaten en kreeg zelfs revolver en kodak terug, tegen belofte echter, dat ik het wapen aan mijn metwaf ter bewaring zou geven. ☼ Den volgenden morgen, toen ik juist mijn avontuur aan Ibrahim vertelde, verscheen de Scheik met twee groote, breedgeschouderde derwischen op de binnenplaats der herberg. ☼ Het eerste oogenblik schrok ik, maar uit de wijze van begroeting bleek me direct, dat mijn patient genezen was en mij met de beste bedoelingen bezocht. De oude man putte zich uit in dankbetuigingen, en verzekerde mij, dat ik in hem een steeds tot hulp bereiden vriend gevonden had. Als bewijs van zijn dankbaarheid stelde hij me zijn twee krachtigste derwischen ter beschikking, die mij zouden begeleiden naar de Kaaba. Bovendien schonk hij me een rozenkrans, zooals zij slechts in Mekka gemaakt worden en nam onder hernieuwde vriendschapsbetuigingen afscheid. ☼ Bij mijn bezoek aan

de Kaaba, die dezen dag voor de mannen geopend was, had ik werkelijk veel gemak van mijn derwischen. „Maakt plaats voor den vromen Hakim!” riepen zij en loodsten me door de duizenden pelgrims, die zich op de binnenplaats der moskee verzameld hadden. ☼ Spoedig stond ik op het platvorm der tegen de Kaabadeur geschoven trap, Ibrahim trok mij mee naar binnen. ☼ Een tempelbewaarder, die met een vergulden keten in de hand op een houten bank bij den



DE DRUNENSCH E DUINEN.
EEN BOOM, DIE DEN STRIJ D HEEFT OPGE G E V E N.

ingang zat, vroeg ons naar naam en afkomst. Daarna mochten we in het heiligdom rondwandelen, en moest ik de door Ibrahim voorgezegde gebeden naspreken. En ondertusschen bedacht ik niet zonder genoegen hoe mijn landgenoot Burton, de Duitsche baron Malzan en ik volgens mijn weten de eenige Christenen waren, die tot nog toe in het Allerheiligste der Mohammedanen hebben vertoefd 3). Bovendien was ik in een verheven, eerbiedige stemming. Pas later werd ik me bewust van het gevaar, dat ik geloopt had. ☼ De inrichting van dezen in zijn soort eenigen tempel is zeer eenvoudige. Door de deur en enkele smalle, schietgatenachtige openingen onder het dak — de Kiswa was op dezen feestdag omhoog getrokken — viel juist genoeg licht om de in verbinding tot de afmetingen aan de buitenzijde zoo kleine binnenruimte te overzien. ☼ De vloer lijkt een schaakbord schijnt met dergelijke, marmeren platen. Ook de wand bedekt te zijn. Zoldering en wanden — deze slechts tot twee meter boven den vloer — zijn bekleed met rood damast, waarop gouden bloemen, ornamenten en Koranspreuken geborduurd zijn. De drie dwarsbalken tegen het plafond zijn ook onder de roode bekleding waar te nemen. Zij worden door drie houten, met snijwerk versierde zuilen gedragen. Aan metaalstangen, die op drie meter hoogte de zuilen verbinden, hangen meerdere moskeelampen. ☼ Driemaal in het jaar wordt de Kaaba geopend: eenmaal voor de mannen, eenmaal voor de vrouwen en eenmaal om gereinigd te worden. ☼ Behalve de steeniging van den Scheitan el Kabir aan den westkant van het dorp Muna of Minà had ik alle religieuze plichten vervuld. Het eveneens bij Minà ter herinnering aan Abrahams offer plaatsvindende hameloffer



DE DRUNENSCH E DUINEN.
HEUVELTJES IN DE ZANDVLAKTE.

bleef mij bespaard, daar de Kurban Beiram, waarop dui-
zenden hamels geofferd worden, reeds voorbij was. ☼ De
Scheitan el Kabir, woordelijk „de groote satan,” is een steen-
hoop, die voor één van de naar Mekka gekeerde muren van
Minà ligt. Bij de ceremonie van de Rami, de steeniging, moeten
zeven bij den berg Arafat verzamelde kleine steenen in zeven
wateren gewasschen worden. ☼ Nadat we dit gedaan hadden,
gelukte het ons zoo dicht bij den grooten satan te komen,
dat we den eenen steen na den anderen op den steenhoop
konden werpen. Wij zeiden daarbij: „In naam van Allah.
Allah is de almachtige. Ik doe dit uit haat tegen den boozen
Geest, hem tot schimp en hoon.” Ik had mijn pelgrims-
plichten vervuld. Nu mocht ik den groenen tulband dragen
en den eertitel van Hadji voeren. ☼ Op snelvoetige drome-
darissen keerden we naar Djedda, de havenstad, terug.
En een kleine, Egyptische stoomboot bracht mij en m'n
trouwen Ibrahim snel en veilig naar Suez.

Naar het Duitsch door F. MEDER.

- 1) De Kiswa wordt elk jaar vernieuwd. Vert.
- 2) De overlevering zegt, dat de Kaâba viermaal gebouwd werd: de
eerste maal door de engelen naar het voorbeeld van de troonzaal van
Allah; de tweede maal door Allah zelf, die haar na de voltooiing met
zich naar den hemel nam, waar zij zich nu loodrecht boven den tegen-
woordige bevind; de derde maal door Seth van klei en steen, welke
door den zondvloed verwoest werd; de vierde maal door Abraham, bij
welke gelegenheid de Aartsengel Gabriël den Zwartten Steen (Hadsjar)
aan den Aartsvader ter hand stelde. Later (het laatst in 1630 door
Sultan Moerad IV) is de Kaâba meermalen vernieuwd, zoodat van de
oorspronkelijke nog slechts een stuk van den muur over is. Vert.
- 3) Reeds in de 16e eeuw is het een Europeaan gelukt in vermomming
Mekka te bezoeken. Het was de Italiaan Luigi de Barthema. In de 19e
eeuw gelukte het o.a. aan Burckhardt, Roches, Burton en Snouck Hur-
gronje. Vert.

ANTOINE LAURENT LAVOISIER

DE GRONDLEGGER DER MODERNE CHEMIE.

DE Madeleine behoort tot de geijkte bezienswaardig-
heden van Parijs en niemand, die Parijs bezoekt,
zal 't dan ook wagen terug te keeren zonder een
oordeel uit te spreken over haar meerdere of mindere
schoonheid, om dus te getuigen van het
feit, dat hij een getrouw en aandachtig
bezoeker van boulevards en omgeving is
geweest. Merkwaardig is 't intusschen, hoe
weinig aandacht de monumenten rondom
de kerk worden waardig gekeurd; zelfs
het monument aan Lavoisier gewijd, aan
den Noordkant der kerk opgericht, blijft
zelden in de herinnering bewaard. En
toch, hoe opmerkelijk is dit gedenkteken
uit sculpturaal oogpunt, in weerwil van de
zeer naturalistische uitbeelding der reliefs,
op het voetstuk aangebracht. 't Heeft de
gratie van zoovele Fransche monumenten,
een gratie, die de feitelijke uitdrukking-
loosheid van dergelijke naturalistische
plastiek doet vergeten. Trouwens de geheele
persoonlijkheid van Lavoisier, wiens revo-
lutionnaire ontdekkingen Frankrijks che-
mische wetenschap een wereldroem bezorg-
den, onderscheidt zich door de bekoring,
welke de geheele 18e eeuw, in het bijzon-
der de 18e eeuw in Frankrijk kenmerkt.
Zoo luidt 't opschrift op het voetstuk:

ANTOINE LAURENT
LAVOISIER

1743—1794

FONDATEUR DE LA CHIMIE MODERNE

Souscription internationale émise sous le patronage
de l'Académie des sciences

Mr. BERTHELOT secrétaire pour les sciences physiques
1900

☼ Heel de wereld droeg bij om de oprichting van dit monument
mogelijk te maken, zoo eerend den man, wiens groote ver-
dienste zoo weinig door zijn tijdgenooten werden erkend,
dat hij in 1794 op het schavot zijn leven liet. Smadelijk
einde van den man, wiens loopbaan overigens een aaneen-
schakeling van genie, roem, eer en rijkdom is geweest.
☼ Antoine Laurent Lavoisier werd 26 Augustus 1743
te Parijs geboren uit een geslacht, afkomstig uit Villers-
Cotteret, waar de stamvader Antoine Lavoisier, die in 1620
stierf, slechts een eenvoudig postillon was geweest. Maar de
goden waren met Antoine's nakomelingen geweest, zoodat
Antoine's vader, na aan de Parijsche Universiteit in de rech-
ten te hebben gestudeerd, als procureur fungeerde aan de
Parijsche balie. 't Was een goed gesitueerd burger-milieu,
waar Lavoisier werd opgevoed, zijn allereerste levensjaren
in het huis van zijn ouders, sinds 1748, toen zijn jonge moeder
stierf, in het huis van zijn grootmoeder, die kort te voren haar
echtgenoot had verloren. Daar vond hij, met zijn zusje
Marie-Marguerite-Emilie de toegewijde zorgen van zijn
tante Constance Punctis, zuster van zijn moeder. De rijkdom
der familie Punctis stelde Antoine's vader in staat zijn zoon
naar een der beste gymnasia van Parijs te zenden, het collège
Mazarin, waar de natuurwetenschappen, het troetelkind
van de toenmalige cultuur, uitvoerig en uitstekend werden
gedoceerd. Wel was Antoine een veelbelovende zoon en leer-
ling, intelligent, vol ijver en daarbij steeds vroolijk en opge-
wekt. Vooral na den dood van zijn zuster, in 1760, werd
hij thuis de spil, om wien alles draaide, zonder dat dit echter
aan zijn wezen afbreuk deed. Hij ging rechten studeeren,
meende aanvankelijk als litterator roem te zullen oogsten,
maar merkte weldra, dat hij het meest van alles door de na-
tuurwetenschappen werd aangetrokken. Naast zijn rechten-
studies (hij promoveerde 26 Juli 1764) vond hij voldoende
tijd om wiskunde en sterrekunde te beoefenen; hij assisteerde
Bernard de Jussieu bij het botaniseeren, terwijl Guettard,
met wien hij weldra een uitgebreide studiereis zou maken,
hem mineralogie en geologie onderwees. Dan volgde Lavoisier
de colleges van den befaamden Rouelle, den chemicus, die 't
verstond de dorste onderwerpen aantrekkelijk te behandelen.
Rouelle was een van Lavoisier's meest beminde leermeesters,
die wellicht het meest invloed hebben geoefend op zijn latere
ontdekkingen. En eindelijk was ook anatomie een van die
vakken, waarvan de studie van belang voor hem zou zijn,
toen hij zijn ontdekkingen deed op physiologisch terrein.
☼ Twintig jaar oud stelde Lavoisier voornamelijk belang
in wiskunde en vooral in meteorologie, een wetenschap,



Foto R. H. Herwig.

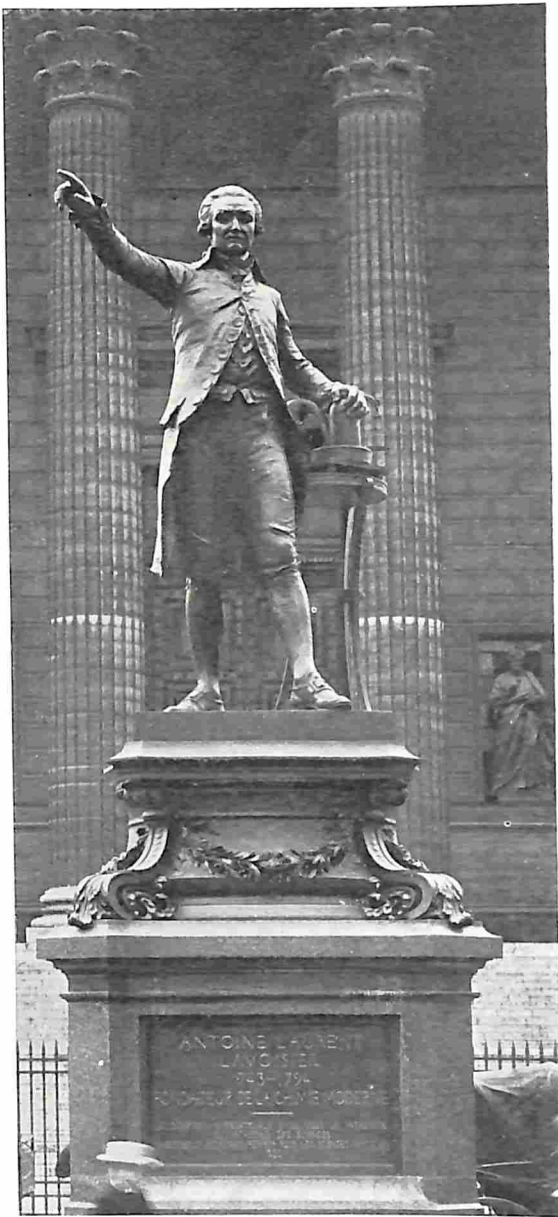
DE DRUNENSCH E DUINEN.
EEN BEGROEID DUIN IN DE ZANDWOESTIJN.

welke hij oneindig minutieus beoefende. Hij deed barometrische opmetingen, verschillende malen per dag, opmetingen, die hij zijn geheele leven zou volhouden, onverschillig waar hij zich bevond. Immers hij wilde de wetten ontdekken, waardoor de bewegingen in den dampkring ontstaan. ¶ Zijn buitengemeene aanleg werd al spoedig bemerkt en geapprecieerd, in 1763 verzocht Guettard, geoloog en mineraloog, hem, om hem te assisteerden bij de samenstelling van een mineralogischen atlas, waaraan Guettard zijn leven had gewijd en waarvoor deze geleerde Frankrijk en Europa had bereisd. En Lavoisier wijdde zich vol enthousiasme aan deze taak: in 1765 bood hij de Academie zijn eerste wetenschappelijk werk aan, het resultaat van zijn onderzoekingen over het gips. Dan boeit een practisch vraagstuk zijn aandacht en hij dingt in 1765 mee in de prijsvraag van de Academie: Le meilleur moyen d'éclairer, pendant la nuit, les rues d'une grande ville, en combinant ensemble la clarté, la facilité du service et l'économie. Een bewijs van zijn ernst is zeker, dat hij, om tot een juiste oplossing te geraken zich zes weken lang in een donkere kamer, geheel met zwart behangen, liet opsluiten, zonder ook maar één oogenblik het daglicht te aanschouwen! Niet velen zullen hem in een dergelijke cellulaire gevangenschap nastreven! En in de oplossing kwamen ook zijn qualiteiten als financier en econoomist te voorschijn, qualiteiten, die hem later in zijn ambt als pachter, bij zijn onderzoekingen als land-econoom te pas zouden komen. ¶ 20 Augustus 1766 werd zijn verhandeling dan ook met een gouden medaille bekroond. Ook later bleef hij zich voor verlichting interesseeren: zoo stelde hij in 1783 een nieuwe schouwburgverlichting voor. ¶ In 1767 gaat hij zijn eerste groote wetenschappelijke reis ondernemen: dan vertrekt hij in Juni met Guettard naar de Vogezen en naar Zwitserland om in opdracht van de regeering mineralogische en geologische onderzoekingen te doen. De reis wordt te paard volbracht, omdat de wegen zoo buitengewoon slecht waren. Roerend is 't te bemerken uit de brieven van Lavoisiers vader en tante, uit de brieven van Lavoisier zelve, hoe bezorgd de achtergeblevenen zijn voor het wel en wee van den jongen man, in wien ze, vóór den geleerde, toch altijd den beminden en gekoesterden zoon en neef blijven herkennen. Moeilijk en gevaarlijk was het reizen: van Parijs naar Straatsburg was een brief een maand onderweg, zoodat de klacht begrijpelijk was: „Notre crainte est que tu ne reçoives pas toutes les lettres que nous t'écrivons, et ton père propose (o vaderlijke bezorgde ijdelheid) si tu juges convenable, pour qu'on y fasse plus d'attention à la poste, de mettre: A. M. Lavoisier, envoyé par le roi dans les Vosges.” ¶ Intusschen, de beide reizigers volbrengen den dienst aan den koning met nauwgezetten ijzer: geen moment laten ze ongebruikt voorbijgaan, alles onderzoeken ze, den bodem, het water, de fabrieken, de natuurkundige kabinetten, de bibliotheken. Lavoisier legt verzamelingen aan van steenen en mineralen voor het kabinet van Bertin, minister van Staat, houdt bovendien geregeld zijn dagboek bij, schrijft zijn brieven en vergeet niet boek te houden van zijn uitgaven. Soms zijn de reizigers erbarmelijk gelogeerd; uit Caumont schrijft Lavoisier: „Nous sommes logés ici dans le plus vilain cabaret que nous ayons vu dans toute notre route; nous sommes logés dans une espèce de grenier mal fermé où nous sommes empestés par une provision d'oignons qu'on y a mis pour sécher; nous n'avons que de méchants lits de plume épais de deux doigts; on a courir tout le village pour y

trouver deux couvertures....” ¶ Eindelijk, den avond van den 19en October, kwamen ze in Parijs terug: Lavoisier altijd bewust van wat zijn werk van hem eischt, vergeet niet zijn barometer-opmeting te doen, 's nachts om half twaalf! Voorgoed kwam hij pas in November terug, in het bezit van een massa materiaal, o.a. een groot aantal wateranalyses. Hij en Guettard werken hard om de gegevens, door hen voor den atlas verzameld, productief te maken. Zestien kaarten waren al in 1770 gedrukt: volgens het oorspronkelijke plan zouden er 230 moeten komen. Een wijze van uitgave, die niet minder dan 85000 livres zou moeten kosten en pas na 60 à 80 jaar gereed zou zijn! Lavoisier stelde daarom voor de uitgave bescheidener te maken, maar tengevolge van gebrek aan geld en persoonlijke belangen trok Lavoisier zich terug. De inspecteur-Generaal der mijnen Monnet, die kon beschikken over al de gegevens door Guettard en zijn assistent

verzameld, publiceerde in 1780 een onvolledigen atlas en waarop hij zijn naam tezamen met die van Guettard liet drukken. Lavoisier werd slechts zeer terloops vermeld en nog in 1798 toonde Monnet zich een verwoed tegenstander van Lavoisier en zijn moderne theorieën. ¶ Maar elders werden zijn verdiensten naar waarde geschat. In 1769 werd hij lid der Academie van Wetenschappen: reeds in 1768 was hij als buitengewoon lid gekozen en gedurende 25 jaren was hij een der actiefste leden, die ontelbare rapporten uitbracht o.a. over de kleurentheorie, den vochtmeter van Cartier. ¶ Ook ondersteunde Lavoisier de plannen, door Deparcieux ontworpen om Parijs van beter drinkwater te voorzien, zoodat men besloot ze ten uitvoer te brengen. Allerlei moeilijkheden hebben evenwel belet, dat deze plannen ook inderdaad werden verwezenlijkt. ¶ Maar niet alleen als wetenschappelijk mensch verbond Lavoisier zich aan den staat. Op raad van een vriend van de familie de La Galaizière, intendant van Lotharingen, liet hij zich in 1768 benoemen tot adjunct van den pachter-generaal Baudon, die hem een derde deel der inkomsten van het pachtcontract van Alatterre afstond. Hij was in staat dit ambt te verwerven door het groote kapitaal, dat hij van moederszijde bezat. Immers ieder, die belastingpachter wilde worden, moest een groote som gelds als waarborg storten. Deze som bedroeg voor Lavoisier niet minder dan 520000 livres. Weinig dacht hij, dat het bekleeden van dit ambt later de oorzaak van zijn dood zou zijn, te minder, waar hij, steeds bezonnen op het welzijn van het volk, zich nimmer aan afpersing schuldig maakte. In 1779, toen Baudon gestorven was, volgde Lavoisier hem op als pachter-

generaal: tot 1791, toen de verpachting werd opgeheven, vervulde hij deze functie. ¶ Maar in 1768 was er nog geen wolkje te bespeuren aan Lavoisier's hemel: jong, rijk, geleerd was hij een welkome partij voor de dochter van den pachter Paulze, zijn superieur. En te meer was dit het geval, waar Paulze zich in groote moeilijkheden bevond in verband met het huwelijk, door Terray, zijn oom, controleur-generaal der belasting-pachters, beraamd. Deze had zich in het hoofd gezet de 13-jarige Marie-Anne-Pierrette te doen huwen met een zekeren graaf d'Amerval, broeder van M^{me} de La Garde, die en had 1500 francs inkomen per jaar, in ieder opzicht weinig geschikt als echtgenoot te fungeeren van het jonge kind, dat en het heldere inzicht van haar vader. Deze zag in Lavoisier, dien hij als mensch, als geleerde en in de vervulling van zijn ambt hoogschatte, den schoonzoon bij uitnemendheid en



MONUMENT VAN LAVOISIER
TE PARIJS.

zelden was een huwelijk gelukkiger dan het huwelijk, 16 December 1771 te Parijs gesloten. Het werd een samengaan, waarbij Mme Lavoisier steeds meer poogde en ook erin slaagde het werk van haar man te begrijpen en hem te assisteeren bij zijn proefnemingen in zijn laboratorium. Zelf was ze zeer begaafd: de opvoeding, die ze, gelijk alle aanzienlijke jonge meisjes van die dagen, op het pensionaat had ontvangen, achtte ze nog in geen deele voltooid. In 1777, toen ze 19 jaar oud was, leerde ze latijn van haar broeder, „om zich haar man waardig te maken.” Ze kende Engelsch zóó, dat ze voor Lavoisier vele chemische werken vertaalde o.a. van Priestley, Cavendish en Henry. Eén van haar vertalingen werd gepubliceerd, een brochure van Kirwan: *Sur la force des acides* en *Sur le phlogistique*. Ze teekende en graveerde, zooals blijkt uit de teekeningen en prenten van haar hand, die haar voorstellen bezig notities te maken in het laboratorium van haar man, terwijl deze zijn onderzoekingen doet. Op één der bas-reliefs van het monument werd ze dan ook mede afgebeeld. Na Lavoisier's dood gaf ze zijn *Mémoires de chimie* uit. Haar salons werden door alle vooraanstaande chemici uit alle landen der wereld bezocht en Franklin behoorde tot de beste vrienden van het huis. Heel de chemische maatschappij stelde belang in wat er in Lavoisier's laboratorium gebeurde. Talloos waren dan ook de ontdekkingen, die de grondvester van de moderne chemie deed, dank zij ook het prachtige, rijkvoorziene instrumentarium, waaraan hij geen kosten spaarde. Het is hier niet de plaats om alle ontdekkingen van Lavoisier uitvoerig te bespreken, ik wil slechts de voornaamste noemen. Na een oneindig aantal uiterst nauwkeurige waarnemingen mocht hij concluderen: „*Geen stof kan vernietigd worden, stof kan niet uit niets ontstaan.*” Vele schijnbare uitzonderingen hadden te voren de scheikundigen op een dwaalspoor gebracht, een dwaling, die het ontstaan gaf aan een gefingeerde stof, phlogiston, door brandende lichamen afgescheiden. Deze dwaling was mogelijk, door het feit, dat de eindproducten der scheikundige werking dikwijls gasvormig zijn en zich aan een oppervlakkige waarneming onttrekken of dat bij de scheikundige werking gassen meegedaan hebben, waarvan men de aanwezigheid om dezelfde redenen niet heeft in rekening gebracht. Behalve de „Wet van Lavoisier” dankt de scheikunde den grooten chemist bovendien de chemische nomenclatuur, de kennis van de samenstelling van de lucht en de ontdekking van zuurstof, een ontdekking, welke langs andere wegen tegelijkertijd Scheele in Zweden en Priestley in Engeland deden. Lavoisier ontdekte de rol, welke zuurstof speelt bij de ademhaling en bij verbranding. Hij merkte op, hoe de meeste zuren zuurstof bevatten en concludeerde hieruit ten onrechte, dat alleen zuurstof zuren kan doen ontstaan. Hij wees reeds aan, dat alles wat aarde en kalk genoemd wordt geen enkelvoudige lichamen zijn, zooals men toen meende, maar zuurstofverbindingen, wat later door Davy werd bewezen. Door proefnemingen leverde hij het bewijs voor de veronderstelling van Newton, dat diamant houtskool is en hij maakte hiervan gebruik om de samenstelling van koolzuur te bepalen. Ook op natuurkundig terrein vestigde hij zijn naam. Hij schreef opmerkenswaardige werken over de warmte en over de eigenschappen der lichamen in gasachtigen toestand. Maar niet alleen als scheikundige en natuurkundige trok deze geniale man de aandacht van zijn tijdgenooten, al heeft de opmerkzaamheid, die het Parijsche volk gaf aan zijn arbeid als pachter, funeste gevolgen voor hem gehad. Van hem kwam het gehate plan om heel Parijs met een muur te omringen om de geweldige ontduiking der invoer-



RELIEF OP HET MONUMENT VAN LAVOISIER: DE GELEERDE IN ZIJN LABORATORIUM; AAN DE TAFEL MADAME LAVOISIER.

rechten binnen Parijs tegen te gaan. Minister Calonne besloot dit plan tot uitvoering te brengen en droeg den bouw ervan op aan architect Ledoux. Deze verspilte meer dan 30 miljoen livres om luxueuse paviljoens bij de stedelijke tolhekken op te richten, paviljoens, die als evenzoovele versterkingen werden beschouwd om Parijs onder den duim te houden. Natuurlijk vond men het bon mot:

Le mur murant Paris rend Paris murmurant
terwijl in de salons werd geciteerd:

Pour augmenter son numéraire
Et raccourcir notre horizon
La Ferme a jugé nécessaire
De nous mettre tous en prison.

En Lavoisier werd aangewezen als de ontwerper van dit odieuze plan. Zelfs verscheen een pamflet in 1787, waarin stond: „Je suis d'avis que l'auteur de ce projet soit pendu. Par bonheur pour M. Lavoisier, cet avis n'a pas encore été suivi.” Nog een grief tegen Lavoisier was het aandeel, dat hij had in de kruitregie, een instelling door Turgot en Lavoisier in het leven geroepen om het volk te ontlasten van de belasting, welke de kruitwerkers indirect hieven, om de schatkist te doen profiteeren van het monopolie van den kruitverkoop en ten slotte om de nationale salpeterproductie te vermeerderen. Lavoisier hield zich voortdurend bezig met de samenstelling van kruitmengsels, ontkwam ternauwernood aan een ontploffing, die twee dooden eischte, terwijl hij 6



RELIEF OP HET MONUMENT VAN LAVOISIER: DE GELEERDE, ZIJN ONTDEKKINGEN VOOR DE ACADEMIE DES SCIENCES UITEENZETTEND.

vond n.l. een inrichting uit waardoor de honden zich voorstelden achter een haas te loopen. Het fluiten, schreeuwen, roepen en wuiven met doeken door de z.g. renners (essen) en aan den finish verviel hierdoor. Weer luidde de belangstelling tot werd opgericht „de eerste Nederlandsche exploitatie tot het houden van windhondenrennen in Nederland.” Oprichter-secretaris dezer vereeniging is de heer Zorge de Raumonde. Genoemde heer is de renhondensport altijd trouw gebleven en heeft ook dit jaar getracht door goed georganiseerde wedstrijden de belangstelling voor dezen tak van sport gaande te houden. Of het gelukken zal? Wij wagen ons niet aan een voorspelling. Maar een mislukking zou zeer zeker te betreuren zijn. De windhond, de aristocraat der honden (rassen), heeft behoefte aan loopen. Een werkkring heeft hij hier ter lande niet. De nieuwe jachtwet maakte ook den Greyhound werkeloos. Windhondenrennen stellen hen in de gelegenheid de spieren te gebruiken. Strengere bepalingen verhinderen onsportieve daden welke den dieren schade zouden kunnen doen. Bovendien hebben zij het voordeel dat er strikt eerlijk gelopen wordt. Een hond laat zich niet omkopen. Daar niet achter levend wild wordt gerend, is wreedheid buitengesloten. Alleen bij het africhten zou wreedheid gebruikt kunnen worden, maar dit is ook het geval bij het africhten van honden voor andere doeleinden. Zie hier redenen waarom wij voorstanders van de windhondenrennen zijn. ☼ De Whippet, de renhond door geboorte, bouw en karakter, gaf ons aanleiding hier een stukje geschiedenis onzer Nederlandsche hondenrensport uiteen te zetten.

IDA JOH. W. DE VRIES.

HOEVEN EN KLAUWEN

25) DOOR G. D. ROBERTS.

„EEN zoo'n verblijf is veilig,” vervolgde oom Andy, „voor iedereen, behalve den otter, en als die de eene deur in komt, staat er nog altijd een andere deur voor ze open om uit te gaan, zoo gauw, dat de otter nog niet de puntjes van hun staartjes te zien krijgt. ☼ Oude Dolksnavel kon natuurlijk nooit het huis der water-babies binnen komen, niettegenstaande zijn volleerdheid in zwemmen en duiken, omdat hij zoo groot was — wel zoo groot als een gans. Maar in den regel bemoeide hij zich ook niet met de water-babies. Hij hield veel meer van visch dan van muskus-ratten; en hij kon zoo snel zwemmen onder water, dat het maar zelden gebeurde, dat een visch waarop hij joeg, hem ontsnapte. ☼ Maar dien zomer waren de toestanden in den Grooten Vijver heelemaal veranderd. Vroeger had 't er gekrioeld van visschen — forellen, zuigervisschen, dikkoppen en dergelijke. Maar in de lente had de een of andere schavuit dynamiet laten springen in het water met het doel de groote meerforellen te bemachtigen. Weinige visschen hadden die misdaad overleefd. En zelfs een zoo knap visscher als Dolksnavel zou het grootste deel van den tijd honger hebben geleden, als hij niet zoo slim was geweest zijn diët te wijzigen. „Bij gebrek aan brood” zei hij tegen zijn gezin, „eet men korstjes van pasteien”. „Brood had hij misschien wel eens van gehoord als er kampeerdere waren”, viel de Kleine Baas peinzend in de rede, want hij was een jongen die gewoon was alles letterlijk op te nemen. „Maar hoe kon hij iets weten van pasteien, oom Andy?” „Och kom, je weet heel goed wat ik bedoel!” zei oom Andy, verstoord door het gebrek aan humor bij zijn jongen vriend. „Je



Foto C. Steenberg.

HERINNERING AAN DE BLOEMEN-TENTOONSTELLING TE AMSTERDAM IN DEN AANVANG DEZER MAAND.

DE MET DE GOUDEN MEDAILLE BEKROONDE INZENDING DER AALSMEERDER KWEEKERS.

moet niet alles zoo letterlijk opnemen! Je weet toch heel goed dat Dolksnavel met „brood” visch bedoelde en met „korstjes van pasteien” slakken en kikkers en waterratten en — waterbabies, natuurlijk! ☼ En 't was geen kleinigheid om op waterbabies te jagen, want de oude muskus-ratten konden vechten en wilden vechten en vochten dan ook! En nadat Dolksnavel en zijn gezin eenige water-babies als ontbijt hadden genuttigd, verspreidde het alarm zich door al de woningen der muskus-ratten. Dolksnavel was een nieuwe vijand en ze wisten niet hoe ze zich tegen hem konden verweren. Den otter kenden ze en den vos kenden ze en den onhoorbaren vreeselijken hoornuil en den plots neerschietenden havik. Voor alle kenden ze trucs om ze te ontgaan. En de verslindende snoek bevochten ze soms in zijn eigen element. ☼ Maar Dolksnavel, die als een visch onder water zwom en ze van onder op spiste op zijn doodelijken snavel, die scherp was als een speer, vormde een nieuw gevaar, waartegen ze geen bescherming kenden en dat ze dus steeds in angst hield. De harige kopjes werden bij elkaar gestoken, en er werd druk gepiept en gegild voor ze tot een besluit konden komen. En intusschen was Dolksnavel erg in zijn schik, omdat hij tot de ervaring was gekomen, dat water-babies met smaak — en zonder gevaar! — gegeten konden worden. ☼ Nu moet je weten, dat de water-babies twee nesten hadden — een in het water-huis, een paar el van den oever af, en een aan het einde van de gang die naar den drogen oever voerde. In den regel was hun geliefkoosd vermaak stuivertje-wisselen te spelen in het rustige water om hun huis, soms aan de oppervlakte, soms eronder. Ze vingen elkaar of beten elkaar in de staarten of achterpooten en soms vochten ze samen en trokken elkaar kopje onder, net als een troepje jongens in het zwembassin — maar zwemmen dat ze deden! Je zou er heel wat om geven, als je zóó zoudt kunnen zwemmen. ☼ En toch waren ze niet opgewassen tegen Dolksnavel, die sneller kon zwemmen dan een visch. En sinds Dolksnavel begonnen was op water-babies te jagen, was 't niet langer veilig ver van huis af te spelen. Als de anderen ze daar vonden, buiten dat eindje ondiep water tusschen het huis en den oever, kregen ze heel



Foto C. Steenberg.

OVERZICHT VAN DE BLOEMEN-TENTOONSTELLING IN HET PALEIS VOOR VOLKSVLIJT TE AMSTERDAM.

wat beten en knauwen. Nu had Dolksnavel ongelooflijk verziende oogen. Als hij aan den anderen kant van het meer stond, waar geen enkele muskusrat hem kon bespeuren, zag hij de kabbeling in het water, veroorzaakt door den bruinen neus van de allerkleinste muskusrat die ooit gezwommen heeft. En zoo gebeurde het, dat op een dag, toen de waterbabies stuivertje-wisselen speelden in wat feitelijk hun eigen achtertuinje was, hij de streepjes en cirkeltjes in het water zag die in alle richtingen kris en kras door elkaar liepen — en hij lachte! *Jij* weet hoe hij kan lachen. En toen de muskusratten dat wilde lachen hoorden, staken zij, die in het water waren, hun harige kopjes omhoog; en die op het land waren, gingen als eekhorntjes opzitten om te luisteren en allemaal waren ze dolblij, omdat het geluid van zoo héél ver weg kwam! En toen begonnen al de water-babies onbevreesd en van gansch harte te spelen, omdat ze wisten, dat Dolksnavel aan den anderen kant van het meer was.

„En was hij daar inderdaad?” „Geen denken aan! Zoodra hij had opgehouden met lachen, was hij het water in gedoken en zwom hij, zoo snel mogelijk, onder water, het meer door. Hij zwom en zwom, als een scherpe zwart-en-witte wig door de gulden diepte, zoolang hij zijn adem kon inhouden. Toen hij het geen seconde langer kon uithouden stak hij zijn kop uit het water, haalde heel diep adem en dook weer. Toen hij dien eenen keer boven water kwam, was hij al halverwege het meer gekomen. Den volgende keer was hij er heelemaal overheen; maar daar hij een geweldig slimme vogel was, kwam hij boven aan den begroeiden oever waar zijn zwarte snavel onzichtbaar bleef tusschen de grassen. Hij was nu niet meer dan twintig passen van de plaats waar de water-babies plonsden en plasten en piepten en zich zoo heerlijk amuseerden in het effen, zonnige water onder den diepblauwen hemel. Ze genoten met volle teugen. Dolksnavel liet zich zoo geruischloos in het water glijden, dat men gedacht zou hebben, dat een schaduw in het meer verzink. Toen schoot hij er doorheen als een zwaardvisch, naar beneden in den bruinen glans en toen naar boven pal midden in het spelende troepje. Hij had zijn wreeden stoot gemikt op de waterbaby, die op dat oogenblik „t was”. Maar het toeval wou, dat op dat zelfde oogenblik „t” den baby te pakken kreeg, die t achterna zat, hem in zijn staart beet en als de bliksem wegzwom om te voorkomen dat hij op zijn beurt in z'n staart gebeten werd. Daardoor miste Dolksnavel zijn prooi. Zijn scherpe snavel gleed langs den bruinen neus van „t” die een hevigen schok kreeg, maar meer niet.” „Ah-h!” riep de Kleine Baas vol verlichting uit. „Het spreekt vanzelf”, vervolgde oom Andy, „dat al de waterbabies, zoo vlug ze maar konden, zich uit de voeten maakten naar het nest, waarbij zij met de staarten op het water sloegen om elkaar te waarschuwen. Sommigen doken zoo diep mogelijk onder; maar anderen raakten het hoofd kwijt en zwommen aan de oppervlakte. Even later schoot Dolksnavel — die weer ondergedoken was — naar boven en dezen keer doorboorde zijn snavel precies het lichaam van een der kleine zwemmers en brak diens ruggegraat. „Oh-h-h!” fluisterde de Kleine Baas, hijgend. „Ik kan er niets aan doen”, zei oom Andy. „Maar zoo gaat 't in het leven. Nu kwam Dolksnavel met zijn

heele lichaam boven water en zwom op de gewone vogelmanier naar land, waarbij het kleine slachtoffer slap aan zijn snavel hing. Maar al de oude muskus-ratten, die langs den oever zaten of in het water-huis, hadden het gezien en begrepen. De menschen, die zeggen, dat muskus-ratten en andere wilde dieren kunnen denken, zouden gezegd hebben, dat ze 't vooruit hadden afgesproken — zoo vlug gebeurde alles. Al de muskusratten doken in het water en verdwenen. Dolksnavel zwom kalmpjes naar land, in de verste verte niet vermoedend, dat iemand den moed zou hebben het hem lastig te maken, toen hij plotseling zijn zwarten kop in de lucht stak, zijn grooten snavel opende, een heesch gekwaak uitstiet en den dooden waterbaby in het water liet vallen. Hij klepperde met zijn donkere vleugels, terwijl zijn staart met zooveel kracht naar beneden getrokken werd, dat hij bijna achterover

tuimelde. Het leek hem alsof het niet anders kon zijn dan de Groote Steur, die ver stroomafwaarts woonde en die hem bij zijn pooten te pakken had.” „Was-ie 't maar geweest!”, zei de Kleine Baas. „Wacht eens even!” zei oom Andy. „Hij keek dus naar beneden en zie! het water onder hem was heelemaal vol zwemmende muskusratten, die naar boven schoten en op hem aanvielen. Drie of vier hadden hun scherpe tandjes al in zijn pooten geslagen. Je mag me gelooven als ik je zeg, dat hij woedend en verschrikt was. Hij worstelde en sloeg de vleugels uit, maar zijn korte vleugels waren niet sterk genoeg om hem uit het water te verheffen met al dat gewicht, dat aan zijn pooten hing. Toen boog hij zijn zwarten snavel onder water en stak in 't woeste links en rechts, waardoor hij vreeselijke wonden aanbracht in de zachte, harige lichaampjes. Maar de muskusratten stoorden zich niet aan hun wonden. Met roekeloze woede vielen zij hun vijand aan. Ze zouden hem wel leeren waterbabies te vermoorden! En dat deden ze ook! Binnen enkele minuten hadden zij den ouden roover onder water getrokken, waar ze hem de baas af waren; en je had eens moeten zien hoe dat water in beroering was! Maar dat duurde slechts enkele minuten. Toen kwamen twee muskusratten naar boven, bloedend maar vol trots en daarna nog twee of drie; en toen gingen ze alle aan land om hun wonden te likken en hun toilet te maken, want je kunt wel begrijpen, dat hun haar danig in de war zat. En toen terwijl ze

bezig waren hun haren recht te kammen met hun voorpootjes alsof 't handen waren, kwam Dolksnavel naar boven; maar zijn pooten kwamen 't eerst en hij kwam niet heelemaal boven water en in ieder geval, bewoog hij zich niet. De zaak was dat hij zoo dood was als een pier — zoo dood, dat even later een jonge dikkop en twee zonnevisschen naar boven kwamen en nieuwsgierig om hem heen zwommen. Ze dachten zeker, dat ze nooit meer een gelegenheid zouden krijgen om zoo grondig, op hun dooie gemak, een duiker te bekijken en het nog te kunnen navertellen.” „Zijn verdiende loon,” zei de Kleine Baas. „Waarom liet hij die kleine diertjes niet met rust”. „Ja”, zei oom Andy, „en het was dom van hem hun kracht te onderschatten. Ik vertel je van zoo'n domheid later nog wel eens wat meer”.

(Wordt vervolgd).



Foto C. Steenbergh.

DEUR VAN EEN HUIS AAN HET SPAARNE
TE HAARLEM.